



INTERNATIONAL

JOURNAL of HUMAN STUDIES

ULUSLARARASI İNSAN ÇALIŞMALARI DERGİSİ

ISSN: 2636-8641

Cilt/VOLUME 3 Sayı/ISSUE 6 Yıl/YEAR: 2020

Alındı/RECEIVED: 11-09-2020 – Kabul/ACCEPTED: 15-11-2020

Enformasyonun Dayanılmaz Hafifliği ve Bilginin İmkansız Ağırlığı: Büyük Veri ve Bir Dijital Sözlü Kültürün Bileşenleri (Zizi Papacharissi)*

The Unbearable Lightness of Information and the Impossible Gravitas of Knowledge: Big Data and the Makings of a Digital Orality (Zizi Papacharissi)

Çiçek TOPÇU¹

Abstract

This essay is written in response and extension to the thoughts offered by danah boyd and Kate Crawford on whether Big Data change how we define knowledge. I suggest that they do not, but they do reinforce and reproduce a form of communicating knowledge that I have been referring to as a digital orality. Online networked platforms, supportive of Big Data and a variety of similar analytical formulations, blend interpersonal and mass storytelling practices variably, offering a reconciliation of primary and secondary orality tendencies and tensions. Literacy, in the form of asking questions about

Öz

Bu makale, Büyük Verinin, bilgiyi nasıl tanımladığımızı değiştirip değiştirmediğine dair Danah Boyd ve Kate Crawford'un düşüncelerine cevap ve ek olarak yazılmıştır. Ben değiştirmedini, fakat; dijital sözlü kültür dediğim bilgiyi iletmenin bir türünü pekiştirip yeniden ürettiğini öne sürüyorum. Büyük Veriyi ve çok çeşitli benzer analitik formülasyonları destekleyen birbirlerine bağlı online platformlar, kişilerarası ve kitlesel hikaye anlatma pratiklerini değişken şekilde harmanlayarak birincil ve ikincil sözlü kültür eğilimlerinin ve gerilimlerinin bir uzlaşmasını sunmaktadır. Büyük Verinin

¹ Çiçek Topçu, Selçuk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, cicektopcu@outlook.com, Orcid: 0000-0002-9273-2529.

* Bu makale, Chicago Illionis üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Zizi Papacharissi'ye ait olup; 2015 yılında Media, Culture & Society Dergisi'nde yayınlanmış olan çalışmasının bir çevirisidir.

the origins, the textures, and the implications of Big Data, paves the path toward rendering data, small or large, into new modalities of storytelling that a digital orality affords, mastering this orality, and turning these stories into meaningful forms of situated knowledge.

Keywords: Big Data, Digital Orality, Knowledge, Literacy, Social Media.

kökenleri, yapıları ve belirtileri hakkında sorular sorma biçimindeki yazılı kültür, ister küçük ister büyük olsun; veri işlemeyi, dijital sözlü kültürü sağlayan yeni hikaye anlatma usullerine zemin olarak hazırlayıp, bu sözlü kültüre hakim olarak bu hikayeleri yerleşik bilginin anlamlı biçimlerine dönüştürmektedir.

Anahtar Sözcükler: Büyük Veri, Dijital Sözlü Kültür, Bilgi, Yazılı Kültür, Sosyal Medya.

Giriş

İletişimle enformasyon arasındaki ilişkiye ilk ilgi duymaya başladığımda bilginin geleceği hakkındaki söyleşiler şu popüler nakaratla mest olmuşlardı: 'Bilgi özgür olmak ister.' Bu duyuru, 1984'teki ilk hacker konferansında internet tutkunlarından oluşan bir dinleyici kitlesine Stewart Brand tarafından yapıldı; gelecek on yılda enformasyon ekonomisi hakkında düşünme ve konuşma biçimimizi düzenledi.

Büyük Veri denilen devrim, enformasyonu yayıp manipüle etmek üzere sürekli hızlandırılmış yeteneğimizin ekonomilerimizi, siyasetlerimizi, toplumlarımızı ve kültürlerimizi nasıl yeniden düzenlediğine yönelik uzun bir söyleşideki son aşamadır. Sanayi sonrası toplum, enformasyon toplumu ve ağ toplumu, Büyük Verinin, birbirlerine bağlı gerçeklikler hakkında enformasyonu betimlemenin, düzenlemenin ve dağıtmanın idealleştirilmiş bir yolunu vadettiği bağlamı açıklamak için en geçerli terimlerden bazılarıdır (Bell, 1976; Castells, 2000; Wark, 1997). Süreç içinde yaptığımız söyleşiler ve geliştirdiğimiz nakaratlar, enformasyonun değişime, güçlendirmeye, daha yüksek bilgi durumlarına, daha iyi demokrasiye ve ileri varlığa yönelik bir aktör görevi görme yeteneği hakkında birbirleriyle ilişkili umutları ve korkuları birbirleri ile işlemektedir. Danah Boyd ve Kate Crawford, Büyük Verinin doğumuyla ortaya atılan önemli sorular hakkında ilgi uyandıran kışkırtıcı makalelerinde, Büyük Veri gibi sosyoteknik fenomenlerin tetiklediği böyle ütopyik ve distopik retoriği kabul ederler. Bu noktada ben; Büyük Verinin, bilginin tanımını değiştirip değiştirmediğine veya nasıl değiştirdiğine yönelik düşüncelerine yanıt vermekle görevlendirildim ve geliştirdikleri düşünme yoluna katkıda bulunma ve geliştirme umuduyla görevi kabul ettim.

Büyük Veri'nin yeteneklerine dair gelişen mitoloji mevcut enformasyon ekonomilerini bilgi ekonomilerine dönüştürme girişimidir. Peki bu durum, Büyük Veri bilgisini nasıl tanımladığımızı değiştirir mi? Boyd ve Crawford, bu soruyu sorup yanıtlarında sınırlı bir evet veya hayır yanıtı vermekten daha önemli olanın, 'Büyük Veri hasatçılarının öğrenmenin anlamını nasıl

değiştirebilecekleri ve bu öğrenme sistemleriyle hangi yeni imkanların ve yeni sınırlamaların gelebilecekleri' sorusunu araştırmaya devam etmek olduğu sonucuna varırlar. Özünde bu yargıyı kabul ediyorum, ancak bu soruya verdiğimiz cevabın büyük ölçüde iki kilit terimi nasıl tanımladığımızı bağlı olduğunu düşünüyorum: *Büyük Veri* ve *bilgi*. Boyd ve Crawford hem temel analitik dayanağını hem de vaadini ele alan anlamlı bir *Büyük Veri* tanımı sunar ve Büyük Veriyi aşağıdakilerin karşılıklı etkisine dayanan kültürel, teknolojik ve bilimsel bir fenomen olarak tanımlarlar:

(1) Teknoloji: büyük veri kümelerini toplamak, analizlemek, ilişkilendirmek ve karşılaştırmak için işleme gücünü ve algoritmik doğruluğu azamileştirme.

(2) Analiz: ekonomik, sosyal, teknik ve yasal hak taleplerinde bulunmak için örüntüleri tanımlayan büyük veri kümelerini kullanma.

(3) Mitoloji: büyük veri kümelerinin gerçeklik, nesnellik ve doğruluk niteliğiyle birlikte daha önce imkansız olan içgörülerini meydana getirebilecek daha yüksek bir akıl ve bilgi biçimi sunduklarına dair yaygın inanış (s. 663).

Büyük Veriyi bir fenomen olarak anlamak, Büyük Veri analizlerinin hem vaadini hem de sınırlarını tanımanın esasıdır. Boyd ve Crawford'un tanımı, Büyük Verinin üstün analitik yeteneğini ve bu çaptaki üstün analitik yeteneğin daha önce ulaşılabilir bilgi derinliklerine yol açabileceği inancını vurgular. Klasik tanımlar, verileri, sonradan bilginin derleyici birimlerini birleştiren, enformasyon parçaları oluşturmak üzere bir araya gelen değer kümeleri olarak açıklar. Büyük Veri efsanesi enformasyonun ara adımını genellikle atlayıp Büyük Veri'yi doğrudan bilgi üretmenin bir mekanizması olarak sunar. Yazarlar, bunu; Büyük Veri'nin facto bilgi üretme becerisine sahip olması gerekli değilken, kesinlikle ve sıklıkla bu tür kapasiteye sahip olarak sunulduğunu belirlemek üzere, O'nu mitolojik boyutunun bir parçası olarak sunarlar.

Peki, Büyük Veri bilgiyi nasıl tanımladığımızı değiştirir mi? Benim için abartısız cevap 'hayır'dır. Nedeni çok basit: Bilginin tek ve evrensel olarak kabul görmüş bir tanımı yoktur ve olamaz. Platon'un inanç, gerçeklik ve gerekçelendirme kriterlerine, Descartes'ın 'Düşünüyorum, öyleyse varım (var olduğumu biliyorum)' savına, farklı bilgi kuramları arasında yapılan daha ileri ve yeni ayrımlara kadar filozoflar, nasıl bildiğimiz, bilmenin ne anlama geldiği, gerçekten bilmenin mümkün olup olmadığı sorusuyla binlerce yıl uğraştılar. Bilmenin nesnel ve öznel yolları arasındaki karşılıklı etki, bilgiyi tanımlamayı o kadar karmaşık ve belki imkansız yapmaktadır ki, Büyük Veri'nin bilgiyi nasıl tanımladığımızı değiştirdiği duyurusu, olsa olsa, tuhaf görünür. Bu nedenle, Boyd ve Crawford, bu soru hakkında dikkatlice düşünmemizi ister. Nitekim, Berry'den (2011) ayrılarak Büyük Veri'nin; 'felsefenin düzenleyici gücünden yoksun bilgi ve enformasyonun dengesizleşen miktarlarının' bilgi epistemolojisine referans teşkil ettiğini; böylece, işlemselliği kendi ontoteolojisi olarak sunduğunu kaydederler.

İhmal edilmiş, ancak aynı ölçüde soyut enformasyon yapısını karıştırmaya yeniden katarak ve bilgi kuramlarına dair kapsamlı literatürden ödünç alarak, bu düşünme yolunu genişletmek isterim. Büyük Veri bilginin tanımını değiştirmez. Fakat; enformasyonun sunulma, belirtilme ve görselleştirilme biçimini düzeltir, bunu yaparken de enformasyonun yapısını değiştirir. Enformasyonun 'bilme

yolları'na açıldığı göz önüne alınır, bilme yollarımız hep olageldiği gibi, verileri analizlemenin yeni yollarıyla evrilir. Fakat, bundan daha özgününü elde edebiliriz; felsefe bunu yapmanın analitik çerçevesini sağlar.

Bilgiyi tanımlama girişimimiz bizi zorunlukla tanımlarımızın kaçınılmaz öznelliğini kabul etmeye yöneltir. Ama yine de, belirli bilgi formasyonlarına ulaşmak için sahip olduğumuz yolların açıklanmasına yardımcı olur. Bilgi tanımlarımızın tarih boyunca evrildiği yolları incelemek, bizi çevreleyen dünyayı nasıl anlayıp yorumladığımızı yönelik bağlamsal önyargıları açığa vurur. Bilginin algılanmasında, oluşturulmasında ve yeniden üretilmesinde öznenin ve bağlamın önemini vurgulayan *yerleşik bilgi(ler)* alanında Büyük Veri'nin uygunluğunun okunmasını öneriyorum. Haraway ([1988] 2001), hem insan algısının hem de baskın nesnellik paradigmalarının sınırlarını kabul eder ve bilgiyi derin bağlamsal anlatı biçiminde sunulduğu gibi bir duruma özgü olarak açıklamak üzere bu terimi sunar. Böylece nesnellik değil de, taraf tutma aracılığıyla bir dünyanın daha elverişli, daha zengin, daha iyi bir açıklamasını sunar. Sonuçta, *yerleşik bilgiler*, 'kendimizin ve başkalarının baskınlık pratikleriyle önemli, dönüşlü ilişki ile bütün pozisyonları oluşturan ayrıcalığın ve baskının eşit olmayan parçaları' aracılığıyla daha iyi bir dünyanın ve daha anlamlı toplulukların bir parçası olmamıza yardım eder (s. 172). Bu bağlamda; Büyük Veri, belirli bir duruma özgü bir anlatı sunar ancak oluşturulduğu fakat aynı zamanda yeniden ürettiği daha büyük toplumsal gerçekliğin de bir parçasıdır. Türediği analiz yöntemine gömülmüş sosyokültürel, politik veya ekonomik varsayımlardan yoksun değildir. Büyüktür, fakat öznel olmayan değildir. Analizin salt boyutu öznel sınırlamalarından çekinmez. *Yerleşik bilgilerin* tekerrürlerini sunar. Bu ise, zengin bir hikaye anlattığını ancak aynı zamanda daha büyük bir hikayenin parçası olduğunu ifade eder.

Veriler enformasyon sunmak üzere bir araya gelen işaretlerdir, yani bilginin sembolik sunumlarıdır. Bilginin anlatıları bu sembolik sunumlarla giderek işlenip yeniden üretim, yeniden toplama ve düzeltme aracılığıyla ağırlık kazanır. Büyük Verinin bilginin tanımını değiştirdiğini öne sürmek bu sıranın her nasılsa bozulduğunu ima eder.

Oysa durum bu değil, en azından henüz değil. Her dönem, belirli bir çeşitlilikte hikaye anlatmaya yönelik kendi sözlü kültürüyle veya tercihiyle karakterize edilir. İşaretlerin ve sembollerin ortak ve öznel yorumlamalarını, ilgili ve aşına saydığımız -bilgi olarak düşündüğümüz şeye Wittgenstein'ci anlamda olabildiğince yaklaşan- şeylere nihayetinde karıştıran hikaye anlatmanın bu gelenekleridir. Büyük Veri, belirli bir duruma özgü bir anlatı sunar ancak oluşturulduğu fakat aynı zamanda yeniden ürettiği daha büyük toplumsal gerçekliğin bir parçasıdır. Kendisini var eden analiz yöntemine gömülmüş sosyokültürel, politik veya ekonomik varsayımlardan yoksun değildir. Bu yüzden benim önermem, Büyük Veri'nin zamanımızın hikaye anlatma pratiklerine kendi katkısını yaptığı, bunu yaparken bilgi anlatılarına benzersiz bir yapı, *dijital sözlü kültür* olarak anlayabileceğimiz bir yapı kazandırdığıdır. Bilginin tanımını değiştirmez fakat bilgiyi iletme biçimimizi değiştirir.

Her dönemin hikaye anlatma geleneklerine bağlı olarak; ister konuşulan ister yazılı sözler olsunlar, işaretler, semboller veya veriler, bilgiyi belirtmek ve iletme için araç sunarlar. Her dönem, önceki dönemlerin hikaye anlatma geleneklerinden sıklıkla üstün görülen kendi tarzında hikaye anlatma

gelenekleri güder. Yaygın şekilde bilindiği gibi, Sokrates, yazılı sözü küçümsemiştir; yazıyı son derece insanlık dışı bir pratik olarak görmüş, gerçek bilginin sadece konuşmaya dahil olan etkin insan zihinleri arasında konuşulduğu şekliyle sözlerden doğabileceğini düşünmüştür. Buna karşılık; Platon, Sokrates'in alegori kullanımına değer vermiş, bilgiye giden yol olarak konuşulan sözün gücünü korumanın bir aracı olarak bakmıştır yazılı söze. Modern çağda bilginin görsel tasvirleri, bilginin diğer sözlü veya yazılı biçimlerinden daha gerçek, böylece daha üstün sayılmaktadır (Ong, 1982). Büyük Veri görselleştirmeleri bu eğilimleri yansıtır güçlendirir. Bilginin görsel tasvirleri, bilgiyi iletmenin sözlü ve yazılı kültürlerinin, özellikle sözlerin çoğu kez görsel-işitsel sunumlarından sağlandıklarında, kolay etkilendikleri aynı aldatmacalardan muaf değildir. Büyük Veri analizleri de öyle; gerçekten de bu analizler, sözlü ve yazılı hikaye anlatma geleneklerinin kişilerarası iletişim ve yayma pratiklerinin görülmemiş yeni bir karışımında bir araya getirilmiş sözlerin meta-analizidir. Fakat *dijital sözlü kültür* dediğim, bilgiyi iletmenin bir türünü pekiştirip yeniden üretir. ¹

Sözlü kültür her dönemi karakterize eden hikaye anlatma ve bilgi paylaşma biçimlerini betimlemekte kullanılır. Amacımız bir dönemin teknolojilerinin, bilgiyi iletme için nasıl fırsatlar sağladığını kavramaksa sözlü kültür, iletişimin edindiği biçimi, yapıyı ve tonaliteyi betimler. Örneğin, sözlü hikaye anlatma geleneklerini, bilgi paylaşımında bir akışkanlık, kendiliğindenlik ve dönüşlülük götürmüştür. Ong (1982), birincil sözlü kültürde sözün yapısının görünür olmadığını fakat sesin dünyasında yaşadığını açıklamıştır. Bu nedenle, 'normalde bir gelenekten, bir geçmişten çeşitli şekillerde türeyebilse de' ve hikaye anlatma değişikliklerinin sesi olarak evrilsen de hikaye anlatma 'şimdi de meydana gelir' (Ong, 1995, s. 1). Bu yüzden, bilgi iletir ve iletildikçe sürekli evrilir. Bilgi konuşulan sözle yeniden üretildikçe, paylaşma biçimi organik olarak değişir. Bu evrilme sürekliliğinin bilgiyi iletme özünün bir parçası olduğunun farkında olan dinleyici ise topluluklara evrilir. Buna karşılık, ikincil sözlü kültürün mantığı ve teknolojileri, ikincil bir görselcilikle ikincil bir sözlü kültürün eşlik ettiği elektronik ve bilgisayar aracılı metinler olarak evrilen bir yazı ve basım kültürünün tasarlanmış kendiliğindenliğini başlatıp yeniden üretmiştir. Ong (1982), bir ikincil sözlü kültürün mantığının, birincil sözlü kültürün olduğu şekilde, hikayeleri *yoklamaya* bağlı olmadığını öne sürmüştür. Bu yüzden, bu anlamda, ikincil bir sözlü kültür, uzaklaşan 'teknolojileşmiş', 'kalıcı' ve böylece 'sessiz' hikayelerin oluşturulması yararına, bu hikayeleri söylemede var olan özneliği sessizleştirir (Ong, 1982). Böylece, paylaşılan enformasyonu elektronik olarak yeniden üretip paylaşmak üzere, anlatıcıların hikayeden öznel uzaklaşmayı sağlamalarını gerektiren gazetecilik nesneliliğinin paradigmasında, uzaklaşmanın bu biçiminin bir örneğine rastlanır. Bununla beraber, bu uzaklaşma; sözlü gelenekte dolaştıkça etkin şekilde evrilen sözlü hikaye anlatmanın öznel biçiminde giderilir. Sözlü kültürün farklı biçimleri bilgiye, daha doğrusu *yerleşik bilgilere* giden farklı yollar açar. Sözlü kültürün hiçbir biçimi bilginin daha doğru belirtilmeleriyle sonuçlanmaz. Önemli olan, her sözlü kültürün açtığı (yerleşik) bilgi yolunun yapısını anlamaktır.

Büyük Veri'yi ve çok çeşitli benzer analitik formülasyonları destekleyen birbirlerine bağlı online platformların, kişilerarası ve kitlesel hikaye anlatma pratiklerini değişken şekilde harmanlayarak birincil ve ikincil sözlü kültür eğilimlerinin ve gerilimlerinin bir uzlaşmasını sunduklarını öne sürüyorum. İkincil sözlü kültür uzaklaşmayı temin ederse *dijital sözlü kültür* sesi doğrularak hikayeye dijital olarak

etkinleştirilmiş bir yol sunar. Birincil sözlü kültür sesi vurgularsa *dijital sözlü kültürü*; sesleri çoğaltırken de tekilleştirilmiş öznelliklerini korur. Bir *dijital sözlü kültür* tekilleştirilmiş ve çoğullaştırılmış olarak sesi yayma etrafında toplanmıştır. Hem birincil hem de ikincil sözlü kültürün harmanlanmış geleneklerinin türevi olan hikaye anlatmanın bir dijital biçimini güder.

Hikayeler her zaman verilerden anlatılacaktır; hikayelerin parçaları hep verilerden bir araya getirilmiştir. Dünyaya bağlanmak üzere hikayeler anlatmayı, dünyanın anlamını kavramak üzere hikayeleri yorumlamayı öğreniriz. Bir dönemin hikaye anlatma ve yazın ilkelerine bağlı olarak hikayeler değişiklik gösterir. İletişim teknolojileri hikaye anlatma yetimizi hep güçlendirmiştir. Fakat; bunu, etkili ve bilişsel tepkilerin farklı biçimlerini davet eden farklı yollardan yapmıştır. Bir *dijital sözlü kültürün* teknolojileri ve mekanizmaları aracılığıyla anlatılan hikayeler, analitik önermelerle ve algoritmik olarak belirlenmiş kılavuz ilkelerle düzenlenmiş enformasyonun birbirlerine bağlı ve birbirlerine geçmiş katmanlarından yararlanır. Boyd ve Crawford'un savdukları gibi, 'yeni ortodoksluklar biçiminde billurlaşmadan önce Büyük Veri'nin anlaşılabilme modellerine yönelik zor sorular sormalıyız.' Hikaye anlatmanın bu çeşitliliğine gömülmüş varsayımlara -içeriğe benzersiz bir yapı kazandıran platformlar politikasına ve algoritmalara- aşına olmadıkça bizi çevreleyen dünyanın anlamını kavramak üzere bu hikayeleri kullanma becerimiz ödün verir. *Yerleşik bilgilerin* tekerrürleri olarak, Büyük Veri; aynı zamanda hem ince hem kalındır, öznel ve nesneldir, tekilleştirilmiş ve çoğullaştırılmıştır. Enformasyona tam ve kapsamlı erişim vaat ederler, enformasyona tam ve kapsamlı erişim sağlayamazlar. Böylece, enformasyonun dayanılmaz hafifliği ve bilginin imkansız ağırlığı arasında bir yerde salınırlar.²

Büyük Veri'nin kökenleri, yapıları ve belirtileri hakkında sorular sormanın bir biçimi olarak yazılı kültür; ister küçük ister büyük olsun, veriyi işleyip dijital sözlü kültürü sağlayan yeni hikaye anlatma usullerine zemin hazırlayan bu sözlü kültüre hakim olarak, hikayeleri yerleşik bilginin anlamlı biçimlerine dönüştürmektedir.

Mali Destek

Bu araştırma kamusal, ticari veya kar amacı gütmeyen sektörlerdeki hiçbir fon kuruluşundan mali yardım almamıştır.

Notlar

1. Bir dijital sözlü kültürünün, günümüz sorunlarında ve olaylarında etkin şekilde ayarlanarak birbirlerine bağlı toplulukları nasıl bilgilendirip bağladığı üzerine bir tartışma için bkz. Papacharissi (2014a). Bir dijital sözlü kültürün, tarihin bir ilk taslağı olarak, gazetecilik de dahil olmak üzere, hikaye anlatmanın çağdaş biçimlerini nasıl şekillendirdiği ve bu biçimler tarafından nasıl şekillendirildiği hakkında ayrıntılar için bkz. Papacharissi (2014b).

2. Enformasyonun hafifliğinden dayanılmaz olarak söz ediyorum çünkü enformasyonu açıkça ve kolayca yayıyor fakat aynı zaman enformasyonun henüz bilginin ağırlığına sahip olmadığını bize hatırlatıyor. Ayrıca bilginin ağırlığını imkansız sayıyorum çünkü bilgi hala yeniden tanımlanmaya ve evrilmeye açık kalırken elbette ağırlığa sahip olmalıdır.

Kaynakça

- Bell, D. (1976). The coming of the post-industrial society. *The Educational Forum* 40(4): 574-579.
- Berry, D. (2011). The computational turn: thinking about the digital humanities. *Culture Machine* 12. Şu adresten edinilebilir: <http://www.culturemachine.net/index.php/cm/article/view/440/470>
- Castells, M. (2000). *The Rise of the Network Society*, 2nd edn. Oxford: Blackwell Publishers.
- Haraway, D. ([1988] 2001). Situated knowledges: the science question in feminism and the privilege of partial perspective. Lederman M and Bartsch I (eds) *The Gender and Science Reader* içinde New York: Routledge, 169-188. sayfalar
- Ong, WJ. (1982). *Orality and Literacy: The Technologizing of the Word*. London and New York: Routledge.
- Ong, WJ. (1995). Hermeneutic forever: voice, text, digitization, and the 'I'. *Oral Tradition* 10(1): 3-36.
- Papacharissi, Z. (2014a). *Affective Publics: Sentiment, Technology and Politics*. New York and London: Oxford University Press.
- Papacharissi, Z. (2014b). Toward new journalism(s) affective news, hybridity, and liminal spaces. *Journalism Studies* 1-14. Şu adresten edinilebilir: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1461670X.2014.890328#VCoYNhbEd9k>
- Wark, M. (1997). On the tactic of tactics. *Nettime-l*. Şu adresten edinilebilir: <http://www.nettime.org/Lists-Archives/nettime-l-9705/msg00136.html>